

Ректори Донишгоҳи миллии

Тоҷикистон, профессор

Хушваҳтзода Қ.Ҳ.

03

2023

ХУЛОСАИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Рисолаи диссертационии Лолаев Саймумин Шералиевич дар мавзуи «**Таҳқиқи раванди хлоронии силитсий бо чорхлориди карбон**», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои химия бо шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестационии нази Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз руи иҳтисоси 02.00.04 – Химияи физики ба ҳимоя тавсия шудааст дар озмоишгоҳҳои кафедраи химияи таҳлилӣ ва Институти илмию таҳқиқотии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба анҷом расидааст.

Лолаев Саймумин Шералиевич ҳамчун унвонҷӯ дар кафедраи химияи таҳлилӣ ва ҳодими илмии ИИТ-и ДМТ фаъолият намудааст. Номбурда соли 2005 факултети химияи ДМТ -ро бо иҳтисоси “Химик. Муҳандис” бо муваффақият хатм намудааст.

Тибқи қарори Шурои олимони факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 10 феврали соли 2009, таҳти №5 номи рисолаи номзадии аспиранти шуъбаи ғоибонаи факултети химия Лолаев Саймумин Шералиевич дар мавзуи «**Таҳқиқи раванди хлоронии силитсий бо чорхлориди карбон**» таҳти роҳбарии номзади илмҳои химия, дотсент Суяриён Қурбон Ҷура тасдик карда шудааст.

маълумотнома оид ба супоридани имтиҳонҳои номзади дар асоси қарори комиссияи имтиҳонӣ ва суратмаҷлисҳо оид ба супоридани ҳар як имтиҳони номзадӣ дар санаи 09 июни 2022 дода шудааст.

Рисолаи Лолаев Саймумин Шералиевич дар мавзуи «**Таҳқиқи раванди хлоронии силитсий бо чорхлориди карбон**» дар ҷаласаи кафедраи химияи таҳлилии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таҳти №10, аз 28.03.2023 муҳокима гардидааст.

Дар натиҷаи мухокимаи рисолаи илми хулосаҳои зерин қабул карда шуд:

Баҳодихии ичрои диссертатсия. Рисолаи диссертационӣ бо дараҷаи баланд ичро шудааст. Хулосаҳои дар кор пешниҳодшуда бо усулҳои новобастаи гуногуни физикӣ-химиявии таҳқиқот асоснок карда шуда, ҳуди рисолаи номзадӣ таҳқиқоти тайёр мебошад.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот: омӯзиши раванди хлоронии силитсий бо чорхlorиди карбон дар ҳарорат ва фишорҳои баланд, таъсири омилҳои гуногун ба раванди хлоронӣ, тарзи тозакунии чорхlorиди карбон аз олудагҳои моддаҳои бегона, омӯзиши тағйирёбии фишор ва ҳарорати доҳили камераи реаксионӣ дар раванди хлоронӣ, омӯзиши таркиби маҳсули раванди хлоронӣ ва асосноккунии термодинамикии раванди хлоронӣ мебошад.

Навовариҳои илми таҳқиқот дар он ифода мейбад, ки:

- аввалин маротиба раванди хлоронии силитсийи кристаллӣ бо чорхlorиди карбон омуҳта шуд, бартарии тарзи пешниҳодшуда нисбат ба дигар усулҳо муайян карда шуд;

- шароитҳои оптималии раванди хлоронӣ муайян карда шуда, таъсири ҳарорат, муддати вакти хлоронӣ, таносуби массаҳои силитсий ва чорхlorиди карбон ба раванди хлоронии силитсий дар автоклавҳои аналитикиӣ муайян шуда, нишон дода шудааст, ки зиёдшавии ҳарорат суръати раванди хлорониро метезонад;

- барои тозакунии чорхlorиди карбон усули конденсатсияи буғҳои сери он дар ҳароратҳои мукаррарӣ пешниҳод карда шуд. Муайян карда шуд, ки бо чунин тарз чорхlorиди карбон аз об, олудагиҳои хлоридҳои моддаҳои ғайриорганикӣ ва органикӣ тоза мешавад;

- таҳқиқоти тапчирабӣ доир ба ҷенкуни тағйирёбии фишор ва ҳарорат дар доҳили камераи реаксионии автоклав дар раванди хлоронӣ гузаронда шуд;

- имконпазирии раванди хлоронии силитсий бо чорхlorиди карбон бо хисобкунии параметрҳои термодинамикӣ асоснок карда шуд.

Саҳми шахсии унвончу барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Муаллифи кори диссертационӣ дар тамоми зинаҳои иҷроӣ кор иштирок намудааст. Доир ба мавзӯи рисола адабиёти илмӣ ҷамъоварӣ намуда, онҳоро таҳлил намудааст. Тамоми таҷрибаҳои химиявии дар диссертатсия тасвиршударо мустақилона ва дар ҳамкорӣ иҷро намуда, таркиби маҳсули реaksiyâxoro bo usulxoi gunogun taҳqiq намудааст. Dar konferensияҳоi satxҳoi gunogun az ruи natichaҳoi ilmӣ baromad namudaast. Maқolaҳoi ilmӣ ba chon omada kardaast.

Методҳои таҳқиқот ва асбобҳои истифодашуда. Диссертант дар рафти таҳқиқот раванди хлоронии силитсий бо ҷорхloridi карбонро бо тарзи автоклавӣ омухтааст. Tagiyrəbii fiшor va xarorati doхili камераи reaksiyonӣ дар раванди хлоронӣ бо таҷzizoti системai микромавҷии тамғai MC-10 ба қайд гирифта шуд. Mikdori mikropayvastaҳoi moddaҳoi гайriorganiкӣ дар таркиби moddaҳoi avvala ва maҳsuли хлоронӣ bo спектрографи атомӣ-эмиссионии тамғai DFC-454, спектрометри атомӣ-absorbsionии тамғai Analist-400, спектрофотометри тамғai UV-1800 муайян карда шуд. Mikdori пайvastaҳoi органикӣ bo Furje-spektrometri инфрасурхи тамғai IRAffinity-1 муайян карда шуд. Mikdori карбон bo CHNS- анализатори тамғai Vario mikro cube муайян карда шуд. Таркиби fazavии maҳsuли xушки хлоронӣ bo дифрактометри рентгенii DRON-3 ба қайд гирифта шуд. Andozai zarrāҳoi таркиби maҳsuли xушки хлоронӣ bo микроскопи электронӣ ва микрозонди электронӣ муайян карда шуд. Parametrҳoi термодинамикии раванди хлоронӣ bo usulxoi химияи физикӣ омухта шуд.

Заминаҳои назариявию методологии таҳқиқот: Tarzi peshniҳodnamudai хлоронии силитсий кристаллиро барои ҳosil кардани ҷorхloridi силитсий satxi tozagiash baland istifoda karдан mumkin ast. Baroи bo rohi barkarorkunӣ ҳosilkunii силитсий satxi tozagiash baland, ҷorхloridi силитсий bo tarzi peshniҳodshuda ҳosilkardashudaro istifoda namudan muvoifiки makсад meboшad. Maъlumotҳoi az natichaи таҳқиқоти ilmӣ

гирифташударо минбаъд барои ҳосилкуни хлоридҳои беоби моддаҳои дигар истифода намудан мумкин аст.

Навгониҳои таҳқиқоти диссертационӣ тибқи талаботи шаҳодатномаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз руи ихтисоси 02.00.04 – химияи физики мутобиқат мекунад.

Доир ба мавзуи таҳқиқоти диссертационӣ 5 мақола дар маҷалаҳои илмии тавсияшудаи КОА – и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 адад нахустпатент ва инчунин 18 фишурдаи маърузаҳо дарҷ шудаанд.

**Феҳристи интишороти довталаби дарёғти дараҷаи илмиӣ
Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандай
тавсиянамудаи Комиссияи Олии Аттестационии назди**

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд:

[1-М]. **Лолаев, С.Ш.** Хлорирование кремния четыреххлористым углеродом/**С.Ш.Лолаев, К.М.Шеров, К.Дж.Суяров, Э.Ф.Файзуллоев// ISSN 2413-452X.** Вестник таджикского национального Университета. №1/3, Душанбе 2017. -С.189-193.

[2-М]. **Лолаев, С.Ш.** Термодинамикаи хлорондани силлитсий бо чорхлориди карбон /**Қ.Ч. Суяров, С.Ш. Лолаев, Қ.М.Шеров// ISSN 2413-452X.** Пайёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Научный журнал №3, Душанбе 2020. -С.189-193.

[3-М]. **Лолаев, С.Ш.** Омузиши шароитҳои тоза кардани чорхлориди карбон /**Қ.М. Шеров, С.Ш. Лолаев, Қ.Ч. Суяров// ISSN 2413-452X.** Пайёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. № 3, Душанбе 2021. -С.182-190.

[4-М]. **Лолаев, С.Ш.** Таъсири омилҳои гуногун ба раванди хлоронии силитсий бо чорхлориди карбон /**С.Ш. Лолаев// ISSN 2413-452X.** Пайёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. № 4, Душанбе 2021. -С. 219-228.

[5-М]. **Лолаев, С.Ш.** Таҳқиқи маҳсули реаксияи хлорондани силитсий бо чорхлориди карбон /**С.Ш. Лолаев, Қ.Ч. Суяриён, Қ.М. Шеров// ISSN 2413-452X.** Пайёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. №1, Душанбе 2023. -С. 230-243.

Ихтироот:

[6-М]. Шеров К.М., Лолаев С.Ш., Вахобова Р.У. “Тарзи хлорондани силитсий”. Нахустпатенти № TJ 811 аз 23.11.2016с.

Мақолаҳои дар дигар маҷаллаҳои илмӣ, маводҳои конференсияҳои байналмиллаӣ ва ҷумҳурияйӣ нашишуда

[7-М]. **Лолаев, С.Ш.** Шеров К.М., Эшбеков Н.Р. Таҳлили спектралии маҳсули реаксияи хлоронида ни силитсий бо ҷорхлориди карбон /С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров, Н.Р. Эшбеков// Маводи конференсияи илмии “Масъалаҳои муосири илмҳои табиатшиносӣ ва гуманитарию иҷтимоӣ” бахшида ба 10 солагии таъсисёбии Инстиuti илмию таҳқиқотии ДМТ, душанбе, 28-29 ноябри соли 2014. -С.60-62.

[8-М]. **Лолаев, С.Ш.** Атомно-эмиссионный анализ продуктов хлорирования кремния /С.Ш. Лолаев, Н. Эшбеков, К.М. Шеров// Маводи конференсияи Ҷумҳурияи илмӣ-назариявии устодону кормандони ДМТ бахшида ба ҷашнҳои “700-солагии Мир Сайд Алии Ҳамадонӣ”, “Соли оила” ва “Об барои ҳаёт. Солҳои 2005-2015” Душанбе, 2015. -С. 533.

[9-М]. **Лолаев, С.Ш.** Хлоронидани силитсий дар автоклавҳои аналитикӣ /С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров// Маводи конференсияи ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи “Масоили назорати аналитикии объектҳои муҳити атроф ва масолеҳи техникӣ-29-30 ноября соли 2013”. Душанбе. 2013.- С. 20-21.

[10-М]. **Лолаев, С.Ш.** Хлоронидани силитсий бо ҷорхлориди карбон /С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров// Маводи конференсияи Ҷумҳурияйӣ бахшида ба 25 солагии истиклолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикстон. Душанбе 2016. -С. 578-579

[11-М]. **Лолаев, С.Ш.** Нишондиҳандаҳои термодинамикӣ дар раванди хлоронидани силитсий бо ҷорхлориди карбон /Қ.Ҷ. Суяров, С.Ш. Лолаев, Э.Ф. Файзуллоев, К.М. Шеров// Маводи конференсияи Ҷумҳуриявии устодону кормандони ДМТ бахшида ба “20-солагии Рӯзи ваҳдати миллӣ” ва “Соли ҷавонон”. Душанбе, 2017.-С. 565.

[12-М]. **Лолаев, С.Ш.** О проблемах хлорирования кремния четыреххлористым углеродом /С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров, К.Дж. Суяров, Э.Ф. Файуллоев// Материалы Республиканский Научно-теоретической конф. профессорско-преподавательского состава ТНУ посвященной “Проблемы применения современных физико-химических методов для анализа и исследования веществ и материалов”. Душанбе, 2017. -С. 44.

[13-М]. **Лолаев, С.Ш.** Муқоисаи термодинамикии раванди хлоронидани алюминий ва силитсий бо ҷорхлориди карбон /Э.Ф. Файзуллоев, С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров// Маводи конферентсияи ҷумҳуриявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба «Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ (солҳои 2019-2021)» ва «400 солагии Миробид Сайидои Насафӣ». Душанбе 2019. -С.399-400.

[14-М]. Лолаев, С.Ш. Исследование состава продуктов хлорирования кремния /С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров, С.С. Лаълбекова// Маводи конференсияи чумхуриявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба «Солҳои рушди дехот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ (солҳои 2019-2021)» ва «400 солагии Миробид Сайиди Насафӣ». Душанбе 2019. -С.400-401.

[15-М]. Лолаев, С.Ш. ИК-спектроскопическое исследование продуктов хлорирования кремния /С.Ш. Лолаев, С.Ш. Гадоев, Қ.М. Шеров// Маводи конференсияи чумхуриявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба «Солҳои рушди дехот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ (солҳои 2019-2021)» ва «400 солагии Миробид Сайиди Насафӣ». Душанбе 2019. -С.401-402.

[16-М]. Лолаев, С.Ш. Татбиқи яке аз усулҳои термодинамикӣ дар таҳқиқоти илмӣ /Қ.Ҷ. Суяров, С.Ш.Лолаев, М. Сайвали. Қ.М. Шеров, Э.Ф. Файзуллоев// Маҷмуи мақолаҳои конференсияи Ҷумҳуриявии илмию амалий дар мавзӯи “Заминаҳои рушд ва дурнамои илми химия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”, бахшида ба 60 солагии факултети химия ва гиромидошти хотираи д.и.х., профессор, Академики АИ ҶТ Нуъмонов Ишонқул Усмонович. Душанба. 12-14 сентябри соли 2020. -С.138-141.

[17-М]. Лолаев, С.Ш. Определение магния методом атомно-абсорбционной спектрометрии /К.М. Шеров, С. Гадоев, С.Ш.Лолаев// Материалы Республиканской научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава, сотрудников и студентов ТНУ, посвященной «5500-летию древнего Саразма», «700-летию выдающегося таджикского поэта Камола Худжанди» и «20-летию изучения и развития естественных, точных и математических наук в сфере науки и образования (2020-2040 годы)». Том I. Душанбе – 2020. -С.840-841.

[18-М]. Лолаев, С.Ш. Изучение ИК-спектров хлоридов некоторых металлов / Шеров К. М., Гадоев С., Курбонова Ф. Ш., Лолаев С.Ш. Материалы Республиканской научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава, сотрудников и студентов ТНУ, посвященной «5500-летию древнего Саразма», «700-летию выдающегося таджикского поэта Камола Худжанди» и «20-летию изучения и развития естественных, точных и математических наук в сфере науки и образования (2020-2040 годы)». Том I. Душанбе – 2020. -С.846-847.

[19-М]. Лолаев, С.Ш. Омузиши раванди хлоронии силитсий бо чорхlorиди карбон / С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров, Қ.Ҷ. Суяров, С.С. Лаълбекова// Маводи Конференсияи Ҷумҳурияви дар мавзӯи “Пайваствҳои комплекси ва ҷанбаҳои истифодабарии онҳо” бахшида ба “70 солагии хотираи узви вобастаи АИ ҶТ, д.и.х., профессор Аминчонов Азимҷон Олимович”, Душанбе, 20-21-уми октябри соли 2021.-С.92-93.

[20-М]. **Лолаев, С.Ш.** Таҳқиқи раванди хлоронии силитсий бо чорхlorиди карбони бо буғҳои HF серкардашуда / Қ.М. Шеров, С.Ш.Лолаев, Қ.Ч. Суяров// Маводи Конференсияи панҷуми байналмиллаи илмию амали дар мавзӯи “Масъалаҳои кимиёй физикӣ ва координатсионӣ” баҳшида ба гиромидошти хотираи докторони илмҳои кимиёй, профессорон Ҳомид Мухсионович Якубов ва Зуҳуриддин Нуриддинович Юсуфов. Душанбе. 15-16 уми ноябрி соли 2021.-С.129-134.

[21-М]. **Лолаев, С.Ш.** Омӯзиши таркиби маҳсули хлоронии силитсий бо чорхlorиди карбон. / Қ.М. Шеров, С.Ш.Лолаев, Қ.Ч. Суяров, Э.Ф. Файзуллоzода// Маводи конференсияи якуми байналмиллаӣ дар мавзӯи “Дурнамои рушди таҳқиқи химияи пайвастаҳои координатсионӣ ва истифодаи амалии онҳо” баҳшида ба гиромидошти хотираи профессор Баситова Саодат Муҳаммадовна, 80-уми мавлуд ва 60-солагии фаъолияти илмӣ-педагогии доктори илмҳои химия, профессор Азизқулова Онаҷон Азизқуловна. Душанбе, 30-31-уми марта соли 2022.-С. 125-129.

[22-М]. **Лолаев, С.Ш.** Омӯзиши таркиби маҳсули реаксияи хлоронии силитсий бо усули спектроскопияи инфрасурҳ. /С.Ш. Лолаев, К.М. Шеров, Қ.Ч. Суяров// Маводи Конференсияи ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи “Саҳми усулҳои замонавии таҳлил дар рушди илм ва истеҳсолот” баҳшида ба “20- солагии омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040) Душанбе. 5-уми октябри соли 2022.-С.18-22.

[23-М]. **Лолаев, С.Ш.** Изучение процесса автоклавного хлорирования кремния четырехлористым углеродом. / К.М. Шеров, С.Ш. Лолаев, Қ.Ч. Суяров// Маводи Конференсияи ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи “Саҳми усулҳои замонавии таҳлил дар рушди илм ва истеҳсолот” баҳшида ба “20- солагии омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040) Душанбе. 5-уми октябри соли 2022.-С.223-230.

[24-М]. **Лолаев, С.Ш.** Омӯзиши таркиби маҳсули реаксияи хлоронии силитсий бо усули таҳлили рентгении фазавӣ. / К.М. Шеров, С.Ш. Лолаев, Қ.Ч. Суяров// Маводи Конференсияи ҷумҳурияйӣ дар мавзӯи “Саҳми усулҳои замонавии таҳлил дар рушди илм ва истеҳсолот” баҳшида ба “20- солагии омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040) Душанбе. 5-уми октябри соли 2022.-С.256-261.

Дар маҷмуъ кори диссертационии Лолаев С.Ш. дар мавзӯи «**Таҳқиқи раванди хлоронии силитсий бо чорхlorиди карбон**» барои дарёftи дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.04 – химияи физикӣ пешниҳод гардидааст, ба талаботҳои Комиссияи Олии атtestатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгу мебошад.

ҚАРОР КАРД:

1. Диссертатсияи номзадии унвонҷуи кафедраи химияи таҳлилӣ Лолаев Саймумин Шералиевич дар мавзуи «**Таҳқики раванди хлоронии силитсий бо чорхлориди карбон**» бо дастовардҳои илмӣ натиҷаҳои бадастомада ва меъёрҳои муҳимијати мавзӯй ба талаботҳои Комиссияи Олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба диссертатсияҳои номзадӣ мутобиқ ва ҷавобгу мебошад.

2. Диссертатсияи номзадии Лолаев Саймумин Шералиевич дар мавзуи «**Таҳқики раванди хлоронии силитсий бо чорхлориди карбон**» ба ҳимояи аз рӯи иҳтиноси 02.00.04 - Ҳимияи физикӣ барои дарёftи дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳимия ба Шурои диссертатсионии 6D КОА – 010 – и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои баррасӣ ва ҳимоя пешниҳод карда шавад.

Хулосаи мазкур дар ҷаласаи кафедраи ҳимияи таҳлилии факултети ҳимияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 28.03.2023 суратҷаласаи №10 қабул гардидааст.

Дар ҷаласа 17 нафар устодони кафедра, аз ҷумла 8 нафар номзади илмҳои ҳимия, 5 нафар кормандони ёрирасон иштирок доштанд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор»-17 нафар, «зид» нест, «бетараф» нест.

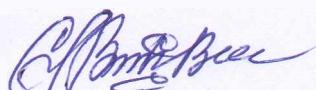
Мудири кафедра

номзади илмҳои ҳимия, дотсент

Шеров Қ.М.

Котиби маҷlis

Содатдинова А.С.

Имзоҳои Қ.М. Шеров, А.С.

Содатдинваро тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати кадро
ва корҳои махсуси ДМТ

Тавкиев Э.Ш.

30.03.23